

ISSN 0027-8084

УДК 808.61./62

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ

НАШ ЈЕЗИК

L/2

БЕОГРАД
2019

Наш Језик

ИЗДАЈЕ

ЛИНГВИСТИЧКО ДРУШТВО у БЕОГРАДУ

УРЕЂУЈЕ

БОДИН

Година I Свеска 1

БЕОГРАД

1932

НАШ ЈЕЗИК

L CB. 2

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР

др Рајна ДРАГИЋЕВИЋ, др Јелена ЈОВАНОВИЋ СИМИЋ,
др Весна ЛОМПАР, др Драгана МРШЕВИЋ РАДОВИЋ,
др Марина НИКОЛИЋ, др Мирослав НИКОЛИЋ,
др Ђорђе ОТАШЕВИЋ, др Милица РАДОВИЋ ТЕШИЋ,
др Стана РИСТИЋ, др Марина СПАСОЈЕВИЋ,
др Срето ТАНАСИЋ

Уредник
др СРЕТО ТАНАСИЋ

Секретар
др Марина Спасојевић

Ову свеску *Нашег језика* приредиле су
др Марина Николић и др Марина Спасојевић.

Рецензенти
др Марина Николић, др Владан Јовановић,
др Марина Спасојевић, др Срето Танасић

Према мишљењу Министарства за науку, технологију и развој Републике Србије
бр. 413-00-1715/2001-01 ова публикација је од посебног интереса за науку.

НАШ ЈЕЗИК, часопис за српски књижевни језик, покренуло је 1932. г. Лингвистичко друштво у Београду, на челу са Александром Белићем, који је уредио седам књига предратне серије, као и девет књига и први двоброј десете књиге у новој, послератној серији часописа. Од 1960. до 1975. г. (књ. X/3–4–XXI/1–2) уредник часописа био је Михаило Стевановић, а у периоду од 1975. до 1996. г. (књ. XXI/3–XXX) Митар Пешикан. Часопис је од 1996. до 2005. г. (књ. XXXI–XXXVI) уређивао Мирослав Николић.

Наш језик излази у две годишње свеске, које чине једну књигу. Издаје га и прима рукописе Институт за српски језик САНУ, Кнез Михаилова 36, ел. пошта: isj@isj.sanu.ac.rs, nasjezikisjsanu@gmail.com.

Штампа Планета принт, Београд

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

81

НАШ језик / уредник Срето Танасић. – Год. 1, бр. 1 (1932/1933) – год. 8, бр. 1 (1941); Н.С. Књ. 1 (1949/1950)–. – Београд: Институт за српски језик САНУ, 1932/1933– (Београд, Планета принт).

Полугодишње
ISSN 0027-8084 = Наш језик
COBISS.SR-ID 615951

Проф. др Срето Танасић, дописни члан АНУРС

*Радове на сѣраницама овог броја
часописа Наш језик колеге,
пријатељи и некадашњи студенти
посвећују проф. др Срећу Танасићу,
дописном члану АНУРС,
поводом седамдесет година живота
са искреним жељама за другим животом
и непрекидним стваралаштвом*

НАШ ЈЕЗИК

Књига L

Св. 2 (2019)

САДРЖАЈ

Повод

Седамдесет година живота др Срете Танасића – пола века љубави према српскоме језику (МАРИНА Љ. СПАСОЈЕВИЋ) . . .	1–7
Библиографија радова др Срете Танасића (ВЕСНА Н. ЂОРЂЕВИЋ)	9–30

Срето Танасић у српској лингвистици

Стандардизација српског језика и језичка култура у проучавањима Срете Танасића (МАРИНА М. НИКОЛИЋ)	31–37
Срето Танасић против језичких манипулација (БИЉАНА С. САМАРЦИЋ)	39–47
Значај Танасићевих истраживања за лексикографски третман трпног глаголског придева у Речнику САНУ (ЈОВАНА Б. ЈОВАНОВИЋ)	49–57

Акцентологија и фонологија

Силазни акценти на непочетним слоговима ријечи у српском књижевном језику (МИЛОРАД П. ДЕШИЋ)	59–64
О прозодијским аспектима риме у српској поезији (ДРАГА С. ЗЕЦ)	65–75
Белићеви погледи на акценте и културу говора у часопису <i>Наш језик</i> из данашње перспективе (АЛЕКСАНДРА Р. ЛОНЧАР РАИЧЕВИЋ, МАРИНА С. ЈАЊИЋ)	77–85
О неким спорним рефлексима <i>jaīa</i> (САЊА М. КУЉАНИН).	87–93

Морфологија и творба речи

О архаизмима у српском језику, посебно граматичким (ПРЕДРАГ Ј. ПИПЕР)	95–107
--	--------

Прелазни карактер префиксоида у савременом српском језику (РАЈНА М. ДРАГИЋЕВИЋ)	109–116
Морфолошка средства којима се појачава или ослабљује значење мотивне речи у творби (нацрт за једну могућу морфологију градуабилности) (МИРЈАНА К. ИЛИЋ)	117–122
Статус лексеме <i>сам</i> у савременом српском језику (АНА М. ЈАЊУШЕВИЋ ОЛИВЕРИ)	123–129
Узвици у служби других врста речи у српском језику (ИВАНА В. ЛАЗИЋ-КОЊИК)	131–139
Експресивна вредност збирних именица које означавају етничке, националне, верске групе (ДРАГАНА Ј. ЦВИЈОВИЋ)	141–150
О могућим семантичким дистинкцијама глаголских именица у српском језику <i>јризнање</i> : <i>јризнавање</i> , <i>јридружице</i> : <i>јридруживање</i> и сл. у контексту актуелне политике (МАРИНА Љ. СПАСОЈЕВИЋ)	151–159
Видско парњаштво и акционалност (префикс <i>за-</i>) (ВЕСНА Н. ЂОРЂЕВИЋ)	161–168

Синтакса и семантика

О двјема спорним конструкцијама у српском језику (<i>за</i> + инфини- тив и <i>за</i> + акузатив у значењу одређивања правца кретања) (БРАНИСЛАВ М. ОСТОЈИЋ)	169–176
Значење и контекст: неки проблеми око значења и употребе гла- голских личних облика (РАДОЈЕ Д. СИМИЋ, ЈЕЛЕНА Р. ЈОВАНОВИЋ СИМИЋ)	177–187
О реченицама са спојем <i>а</i> и у везничкој позицији (МИЛОШ М. КОВАЧЕВИЋ)	189–196
Синтаксичке конструкције ‘ <i>глагол + ми се</i> ’ у српском језику (ДИМКА В. САВОВА)	197–204
О једној посебној контрафактивној конструкцији у српском језику (ЉУДМИЛА В. ПОПОВИЋ)	205–220
Синтакса и семантика предикатског израза <i>ујознаћи</i> (<i>се</i>) (ВЛАДИСЛАВА Ж. РУЖИЋ)	221–236
О предлогу <i>јоврх</i> (ДУШКА Б. КЛИКОВАЦ)	237–258
Синтакса и семантика предлога <i>јри</i> (ИВАНА Н. АНТОНИЋ) ..	259–268
О српском глаголу <i>радићи</i> (НАДА Л. АРСЕНИЈЕВИЋ)	269–280
Значењски ресурси функционалних глагола: на примеру предик- ата ‘ <i>сукобити се</i> ’ (МИЛИВОЈ Б. АЛАНОВИЋ)	281–288
Утицај полипрефиксације глагола на њихово синтаксичко окружење (МИЛИЦА Љ. СТОЈАНОВИЋ)	289–295
О (лексичко-граматичким) значењима глаголских речи (ИВАНА Р. ЈОВАНОВИЋ)	297–306

Негација као језичка категорија – општи осврт (ЈЕЛЕНА Л. ПЕТКОВИЋ)	307–314
Један тип безличних реченица у српском и руском (у контексту језичке слике света) (БИЉАНА Ж. МАРИЋ)	315–322
Асиндетске структуре с концесивним значењем у савременом српском језику (МИЈАНА Ч. КУБУРИЋ МАЦУРА)	323–334
О употреби израза <i>један/једно с другим</i> и <i>једна с другом</i> у српском језику (ИВАНА З. МИТИЋ)	335–342
Линеаризација протосоцијативних и псеудосоцијативних кон- струкција у српском језику (МАРИЈА М. ОПАЧИЋ)	343–351
Императив као маркер неочекиваности (ДРАГАНА М. КЕРКЕЗ) ..	353–359
Статус финалних реченица у <i>Зборницима закона и уредбених</i> <i>указа</i> из пете деценије 19. века (ЈЕЛЕНА М. ПАВЛОВИЋ ЈОВАНОВИЋ)	361–368

Лексикологија, лексикографија и терминологија

Рјечници као средство успостављања ауторитета (ДАНКО М. ШИПКА)	369–386
Слов'янська термінографія кінця ХХ – початку ХХІ століть у діалози традиційної та електронної бібліографії (ВІКТОРИЈА Л. ІВАЩЕНКО)	387–397
Нова лексика у области туризма у савременом српском језику (ЂОРЂЕ Р. ОТАШЕВИЋ)	399–408
Саобраћајна терминологија у савременом српском језику (ГОРДАНА Д. ДИМКОВИЋ ТЕЛЕБАКОВИЋ)	409–418
Винаверове крушке <i>крусијуменка</i> и <i>бергамка</i> и ријеч-двије по- водом њих (НЕЂО Г. ЈОШИЋ)	419–427
Назви за печурке у српским народним говорима (МАРИНА С. ЈУРИШИЋ, ЈЕЛЕНА Д. ЈАНКОВИЋ)	429–439
Турцизми у 20. тому Речника САНУ (МАРИЈА С. ЂИНЋИЋ) ..	441–448
Прилог опису семантике придева <i>йразан</i> (НАТАША М. МИЛАНОВ)	449–456
Једно запажање о прилогу <i>вуковски</i> у српском језику (ИРЕНА Р. ЦВЕТКОВИЋ ТЕОФИЛОВИЋ)	457–463

Стилистика

Превођење као креативни и лингвистички изазов у савременом српском језику (НЕНАД Б. ВУКОВИЋ)	465–471
О стилистичким особинама Андрићева наратива у роману <i>На</i> <i>Дрини ћуџија</i> (ГАЛИНА Г. ТЈАПКО)	473–485
Заграде у Андрићевим романима (БРАНКО Ђ. ТОШОВИЋ)	487–494

Суфикси <i>-ица</i> и <i>-ка</i> у језику Петра Кочића (ДРАГО В. ТЕШАНОВИЋ, ДРАГАНА Д. ЛАЗИЋ)	495–506
Индивидуална лексика у дјелу Исидоре Секулић (творбено- -семантичке одлике именица) (ВЕСЕЛИНА В. ЂУРКИН)	507–520
„Унутрашњост“ поетонима <i>Тигар</i> Бранка Топића (МИРЈАНА Н. СТОЈИСАВЉЕВИЋ)	521–527
(Не)референцијалност антецедента релативних клауза у песми „Он“ Сунчице Денић (ТАЊА З. РУСИМОВИЋ)	529–540

Прагматика

О пружању утехе саговорнику у говору свакодневне комуникације (БОЈАНА С. МИЛОСАВЉЕВИЋ)	541–550
Реторичка структурална теорија и реализација елементарних јединица дискурса на примеру онлајн коментара у српском и руском језику (РАДОСЛАВА М. ТРНАВАЦ)	551–570

Дијалектологија

О једној старој падежној конструкцији у говору источnobосан- ских Ера – генитив издвајања из скупине (СЛОБОДАН Н. РЕМЕТИЋ)	571–576
Третман полисемије и хомонимије у дијалекатским речницима (МАРТА Ж. БЈЕЛЕТИЋ)	577–585
Језичке крхотине и дијалекатски речник (НЕДЕЉКО Р. БОГДАНОВИЋ)	587–593
Говори Црне Горе у основици српског књижевног језика (МИОДРАГ В. ЈОВАНОВИЋ)	595–603
Западнобоснијска диалектна лексика в общесербском контек- сте (на примере говора Манячи) (ЕКАТЕРИНА И. ЯКУШКИНА)	605–613
Неке позајмљенице у коларској терминологији говора Карашева (МИХАЈ Н. РАДАН, МИЉАНА-РАДМИЛА М. УСКАТУ)	615–626
О акценту као прилогу очувању дијалекта (ЈОРДАНА С. МАРКОВИЋ)	627–636
Репартиција рефлекса вокалног <i>л</i> у говорима Лужнице и Пирота (ЉУБИСАВ Н. ЋИРИЋ)	637–644
Рефлекси финалног <i>л</i> у лексеми <i>заова</i> у говорима призренско- -тимочке дијалекатске зоне (АНА Р. САВИЋ-ГРУЈИЋ)	645–653
Вокалске редукције у говору Бастаса (ДРАГОМИР В. КОЗОМАРА)	655–662
О приступима у досадашњим истраживањима синтаксе падежа у херцеговачко-крајишким говорима (ЗОРАН М. СИМИЋ)	663–677

Циљне (намерне, финалне) реченице у сиринићком говору (РАДИВОЈЕ М. МЛАДЕНОВИЋ, БОЈАНА М. ВЕЉОВИЋ)	679–685
Вербализација концепта <i>здравље</i> у тимочко-лужничким говорима (ТАЊА З. МИЛОСАВЉЕВИЋ)	687–694

Ономастика

Marginalia onomastyczne (ZUZANNA V. TOPOLINSKA)	695–698
О релационим микротопонимима у Рађевини (МИРЈАНА С. ПЕТРОВИЋ-САВИЋ)	699–705
Прилог реконструкцији ојконима <i>Вогоића</i> (ЈЕЛЕНА В. ЈАЊИЋ)	707–714

Социолингвистика

Linguistic Ideology and the Art of Re-Edition on the Second Edition of Ioann Rajić's <i>History of Various Slavic Peoples</i> (1823) (МОТОКИ У. НОМАЧИ)	715–725
Знање студената о ауторству наших правописа (ВЕЉКО Ж. БРБОРИЋ)	727–735
Стандардни и матерњи језик из другачије перспективе (НАТАША Б. КИШ)	737–744
О уништеном писаном наслеђу на Косову и Метохији (на при- меру сачуваног дела једне породичне архиве) (МИТРА М. РЕЉИЋ)	745–752

Лингвокултурологија

Сложенице са именицом <i>вода</i> у српским народним говорима и српској култури (СОФИЈА Р. МИЛОРАДОВИЋ, ВЛАДАН З. ЈОВАНОВИЋ)	753–763
„Богатство“ – конвенционални суд у систему вредности у срп- ском језику и култури (НАТАША С. ВУЛОВИЋ)	765–772
Стереотип о Ери (ДАНИЈЕЛА С. СТАНИЋ)	773–781

Граматографија

Српско-рускословенски међуодноси у српским граматикама рускословенског језика прве половине 19. века (НАЈДА И. ИВАНОВА)	783–790
<i>Србска Грамаџика за гимназијалну младежъ Княжесѣтва Србіе</i> Владимира Вујића (1856) (МИЛОШ Ћ. ОКУКА)	791–802

Библиографија

Преглед библиографија објављених у часопису <i>Наш језик</i> (АНА В. ГОЛУБОВИЋ)	803–811
--	---------

УДК 811.163.41'367
811.163.41'282(497.6)

Оригинални научни рад
Примљено 9. децембра 2019. г.
Прихваћено 16. децембра 2019. г.

ЗОРАН М. СИМИЋ*
(Институт за српски језик САНУ, Београд)**

О ПРИСТУПИМА У ДОСАДАШЊИМ ИСТРАЖИВАЊИМА СИНТАКСЕ ПАДЕЖА У ХЕРЦЕГОВАЧКО-КРАЈИШКИМ ГОВОРИМА

У раду се на основу детаљног увида у дијалектолошке изворе говори о приступима у досадашњим истраживањима синтаксе падежа у херцеговачко-крајишком дијалекту. Уочава се велика шароликост у инвентару синтаксичких црта и начинима њиховог презентовања, чешће регистровање изразитих дијалектизама, те недостатак минуциозније интерпретације посматраних појава. Међу радовима који шире захватају синтаксичку проблематику јасно се издвајају радови с примењеним традиционалним приступом груписања значења око падежне форме и радови с приступом „од семантике ка њеном формалном изразу“. Указује се на значај структуралног метода, тј. утврђивања позиције предлошко-падежних јединица у структурној мрежи одговарајућег семантичког поља, те се предност даје истраживачком приступу који у фокусу има семантику падежних конструкција.

Кључне речи: српски језик, дијалектологија, методологија изучавања дијалекатске синтаксе, синтакса падежа, херцеговачко-крајишки говори.

1.

За разлику од мноштва научно изузетно вредних дијалектолошких студија с детаљним описима фонолошког и(ли) морфолошког система у српским народним говорима, дијалекатској синтакси је дуго посвећивана далеко мања пажња у дијалектолошким истраживањима. Најчешће срећемо краће или дуже напомене о синтаксичким проблемима, понеки

* zosim04@yahoo.com

** Овај рад је настао у оквиру пројекта *Дијалектолошка истраживања српског језичког простора* (бр. 178020), који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

издвојен синтаксички феномен који би се аутору монографије учинио интересантним. Отуда у области синтаксе има највише разлика међу истраживачима у погледу избора проблема којима ће се посветити пажња. То је један од разлога што су описи синтаксе међу собом ограничено упоредиви. Такође, монографије су међусобно и веома неуједначене с обзиром на обим синтаксичке грађе којом се илуструју изабране појаве.

Чињеница коју пак треба истаћи јесте да је теренско истраживање синтаксе по правилу теже од прикупљања обавештења о осталим областима језичке структуре. Неопходно је на терену дуго водити спонтане разговоре с информаторима (носиоцима говора) и стрпљиво чекати да се појави жељени податак. „Не само што се до жељеног податка долази на много приметнији начин, него је и *интерпретација грађе суштинлији њој*“ [курзив – З. С.] (Ивић П. 2018б: 421). Стога је било очекивано да се рада на сагледавању синтаксичких проблема у српскохрватским дијалектима, а на основу разнородних података уврштених у дијалектолошке студије, прихвати професорка Милка Ивић, наш истакнути синтаксичар, сумирајући знања о њима и претачући их у репертоар синтаксичких црта који би требало да послужи „као подсетник дијалектолозима на терену“ и да буде „основа за даља попуњавања репертоара дијалекатских разлика у српскохрватској синтакси“ (Ивић М. 1963: 14). Свесна питања аутентичности одговора добијених испитивањем по квестионару, професорка раздваја питања која се могу директно укључити у морфолошки односно лексички квестионар, од питања која се могу добити једино у слободном разговору.¹

Узевши у обзир сву сложеност проблема и недостатак синтаксичких описа штокавских говора у целини, међу студијама о говорима херцеговачко-крајишког (даље: Х-К) дијалекта ипак се среће доста опширнијих студија и драгоцених прилога о синтаксичкој проблематици, а у склопу ње и о синтакси падежа.

2.

Велика је шароликост како у инвентару синтаксичких црта тако и у начинима презентовања појава које се односе на синтаксу падежа у Х-К говорима.

¹ Тога је у свом истраживачком раду свесна и Софија Милорадовић, која је на основу три синтаксичка упитника Милке Ивић – поменутог репертоара, још раније сачињеног нацрта репертоара проблема словенске синтаксе (Ивић М. 1960) и *Квестионара за уједињену падежа у савременом српскохрватском књижевном језику* (Ивић М. 1971) – и сама сачинила синтаксички упитник који обухвата проблематику косовско-ресавске и призренско-тимочке дијалекатске зоне (Ракић-Милојковић 1995).

Чак и у оним најкраћим освртима на синтаксу падежа констатује се, рецимо, употреба конструкције *ЗА + генијив* у значењу намене или користи, па тако још у Будманијевом прилогу о дубровачком говору (Будмани 1883: 178) и Шурминовим белешкама о херцеговачком или тадашњем сарајевском говору² (Шурмин 1895а: 172; 1895б: 206).³ Од Вушовићеве расправе о говору никшићког краја (Вушовић 1927), односно Вуковићевог описа говора Пиве и Дробњака (Вуковић 1938–1939) почиње се формирати листа синтаксичких појединости које и каснији истраживачи ревносно констатују доносећи их у својим студијама, поготово ако је реч о изразитом дијалектизму, тј. „ако одступају од књижевног говора“.⁴

У неким случајевима је и на тај начин прилично осветљена ситуација у погледу територијалне диференцијације Х-К говора, у другим пак

² Стари говор Сарајева јесте периферни ијекавскошћакавски (= источнобосански) говор који је претрпео јак утицај суседних ијекавскоштакавских говора – дакле, југоисточних говора Х-К дијалекта (Халиловић 2009: 66). Због важности изучавања међудијалекатске интерференције, посебно на босанскохерцеговачком терену, за истраживаче дијалекатске синтаксе Х-К говора обавезну литературу чине и извори о синтакси шћакавских говора, па се стога и у овом раду такви извори наводе, махом они већег обима (о једном примеру маркираности синтаксичких црта у односу на иновјерне носиоце говора у: Танасић 2004а). Истраживање периферних Х-К говора подразумева и консултовање суседних идиома.

³ Постоје до данас опсежне потврде о широко заступљеном циљно-наменском *ЗА + генијив* на подручју Х-К дијалекта, али опсервације о степену доследности његове употребе су различите информативности. За највише говора стоји да се појављују изузетно или скоро доследно, односно да су врло честе, без порицања употребе *ЗА + акузатив*. Слични коментари стоје и уз многе друге издвојене синтаксичке цртице. Веома битан податак за истраживача синтаксе падежа, и дијалекатске синтаксе уопште, јесте и истицање потпуног одсуства одређеног феномена, што се некад сматра и диференцијалном цртом, као нпр. у случају изостанка циљно-наменског *ЗА + генијив* у говору славонских Срба (Секереш 1972: 235) наспрам широке заступљености на подручју Х-К дијалекта.

⁴ Тако се у одељцима насловљеним са „Нешто из синтаксе (падежа)“, „Неке синтаксичке особености...“, „Из синтаксе падежа“, „Падежне синтагме и рекције појединих глагола“ и сл. поред поменуте конструкције најчешће констатује присуство (ређе изостанак) словенског генитива, употреба циљне конструкције *ЗА + акузатив* (уместо стандарднојезичке *ПО + акузатив*), двострука рекција појединачних глагола (нпр. *лагати* са дативом и(ли) акузативом, *ћицати* се с генитивом и(ли) дативом, а нарочито употреба генитивне уместо акузативне рекције уз глагол *ћићати*, те уз *чекаћи*, *слушаћи*, *жалаћи*, *видети* итд., употреба предлога *ОД* (уместо предлога *О*) с глаголом *знаћи* (тако и са *причаћи*, *ћићати*, *мислити*, *ићи* и сл.). Истраживачи прате, можда и најдоследније, употребу предлога *СА* с инструменталом оруђа и повлачење предлошке форме датива. Синтаксичка црта присутна у великом броју дијалектолошких извора о штокавским говорима јесте употреба сингуларске форме посесивног слободног генитива лексикализованог презименом на *-ић*, плуралски интерпретираног и махом антепозиционо употребљеног.

недостаје минуциозна интерпретација неопходна за правилно тумачење издвојеног феномена регистрованог на терену. Тако нпр. илустрацију употребе енклитичког посесивног датива у дијалектолошкој литератури поред примера адноминалног посесивног датива најчешће чине и примери посесивног датива маркираног „посесорском саживљеношћу“ (Павловић 2006: 385), а по изузетку се разматра датив синтагматски везан само за именицу (Вуковић 1962: 44). Не можемо, такође, бити сигурни да ли су заиста изједначене циљне акузативне конструкције с предлозима *ПО* и *У*, као што се у неким изворима наводи, или пак изостаје напомена да је свођење циљне ситуације на допремање резервисано за конструкцију *ПО* + *акузатив* с глаголима усмереног кретања, док је конструкција *У* + *акузатив* експонент циљне клаузе и у њој је објекат двеју радњи, једне изражене глаголима са значењем ‘припремити’ и друге глаголима са значењем ‘допремити’ (Павловић 2000: 118).

Прва подробнија, засебна истраживања синтаксе падежа у Х-К дијалекту за које су путоказ и полазиште при опису имали и квестинари Милке Ивић (најчешће они из 1963. и 1971. године), а на које се истраживачи и позивају, рађена су на грађи из говора Роваца (Пижурица 1967) и говора Змијања (Петровић Д. 1972).⁵ У наведеним радовима, а и у другим монографским описима говора који садрже и обимнији део из синтаксе, анализа предлошко-падежних конструкција вршена је традиционалним приступом груписања значења око падежне форме, тачније одређеног падежног модела. При томе, аутори се од појаве граматике српскохрватског језика (Стевановић 1969 и каснија издања), у којој је примењен управо такав приступ, радо позивају и на ово капитално дело, те из њега неретко ишчитавају дијалекатску ситуацију и територијалну распрострањеност појединих синтаксичких особености тамо наведених.

Дијалектологи су махом свесни важности материјала који се доноси за потврде одређене појаве, будући да оне повећавају вредност саме монографије, па отуд неретко читамо „како нам и примери показују...“, чиме се истиче потреба да *примери његовог говора*. Па ипак, каткад за издвојеним синтаксичким појединостима следи свега један или два примера. Уколико, при томе, пример није дат заједно с мини-

⁵ Идентичан приступ и значајну вредност за испитивање Х-К дијалекта има и студија о синтакси падежа у говору староседелаца босанске Посавине (Баотић 1971). Незаобилазна међу дијалектолошким монографијама посвећеним синтакси падежа јесте свакако и она о употреби падежних облика у говору Левча (Симић Р. 1980). Дескрипција синтаксичких прилика у домену употребе падежних облика темељно је урађена у још једном косовско-ресавском говору – у говору Параћинског Поморавља (Милорадовић 2003).

малним контекстом, а обавезно и с управним делом синтагме, истраживач дијалекатске синтаксе остаје ускраћен за основне информације неопходне за синтаксичко-семантичку интерпретацију представљене појаве. Зато је нпр. део о синтакси падежа у монографији о говору околине Колашина (Пижурица 1981) посебно драгоцен за истраживача пошто њен аутор темељито приступа већини релевантних момената, дајући мноштво запажања и нудећи низ интерпретација о семантички изнијансираним типовима појединих падежних структура.

Прва монографија која нуди опис детерминативних падежних система, дајући за одређено семантичко поље све регистроване предлошко-падежне формализаторе, урађена је на корпусу говора северо-западне Боке (Павловић 2000). Применљивост приступа „од семантике ка њеном формалном изразу“ проверена је на још једном Х-К говору – на говору романијског платоа (Симић З. 2018).⁶ Полазиште у овом раду биле су предлошко-падежне конструкције представљене у семантичкој структури функционисања сфере просторности које механизмом метафоризације просторних односа налазе своје место у низу апстрактних семантичких категорија, што је, с укљученим предлошко-падежним конструкцијама које употпуњују структуру апстрактних семантичких поља, резултирало успостављањем више система падежа са адвербијалном семантичко-функционалном вредношћу.

У протекле две деценије појављују се и прилози о појединим детерминативним падежним системима у Х-К говорима, па су тако испитивани падежи с посесивним значењем у семберијском говору (Суботић 2000), падежи са финалним значењем у говору Срба добојског краја (Танасић 2004б) или падежи за обележавање времена у говору источнобосанских Ера (Танасић 2013).⁷

⁶ На исти начин је обрађивана и синтакса падежа у говору Горње Пчиње (Јуришић 2014).

⁷ На основу грађе прикупљене према упитнику (Вуковић и др. 1975) у макропројекту Института за језик „Босанско-херцеговачки дијалекатски комплекс“, у којем се нашло седамдесетак питања посвећених појавама у синтакси, а у циљу увида у распрострањеност, односно заступљеност одређене синтаксичке појаве на целокупном босанскохерцеговачком терену, Баотић (2012) прави синтезу о употреби падежних и глаголских облика, употреби придева и проблематици реченице. У оквиру падежне проблематике аутор посматра просторне и временске односе, посесивност, функцију објекта, „функцију намене“, исказивање циља, категорију оруђа, основну карактеристику, предикативне, социјативне, пасивне, поредбене, узочне и циљне конструкције. Како аутор истиче, репертоар разматраних синтаксичких проблема и изабрани начин њиховог презентовања у оквиру тих целина одредила је грађа прикупљена у том пројекту (Баотић 2012: 166). Драгоцени су многи од презентованих феномена, с тим што многе резултате морамо узимати с резервом будући да су добијени квестионаром.

Поменућемо још неколико синтаксичких појединости из Х-К говора које се обрађују у засебним радовима. Тако нпр. Реметић (2000) на обиљу примера инструментала из корпуса говора источнобосанских Ера посматра његову употребу. У једном раду Танасић (2000) говори о занимљивим предлошко-падежним структурама у говору Вучијака сложеним од предлога *У, НА, ПО*, али и предлога *УЗ, ДО, ПРЕД, КРАЈ, КОД* и *СПРАМ* и сегмента *ѿо* који условљава локализатор у генитиву, а семантички служи за посебно истицање места радње (без информације о средини или половини именованог простора), сравњујући употребу те структуре с подацима о конструкцији *У ПО + гениѿив* која се у говору Змијања доследно појављује место *УСРЕД + гениѿив*. У другом раду исти аутор бави се употребом и специфичностима конструкције *ПОД + акузатѿив* у српском говору Подновља и околице, не разматрајући њену распрострањеност у нашим народним говорима,⁸ али дајући семантичке типове лексичких експонената ове конструкције, што је изузетно битан аспект проучавања синтаксе и семантике падежа. Тако на основу корпуса из говора Гласинца (источна Босна) аутор овог прилога анализира концептуализацију појмова из сфере куће и покућства који су у функцији просторних локализатора, у локативу и акузативу с предлозима *У ~ НА*, а у генитиву с предлозима *ИЗ ~ С(А)*, и случајеве другачије концептуализације самог локализатора која мења основну дистрибуцију ових предлога (Симић З. 2011). На истом корпусу сагледава се и дистрибуција употребе *У ~ НА / ИЗ ~ С(А)* у поменутим падежним моделима са локализаторима у значењу догађајних појава, а при избору опозитних предлога улогу игра више семантичких индикатора идентификованих на дубинској структури израза (Симић З. 2013а). У раду о конкурентности беспредлошког датива и генитива с предлогом *КОД* као формализаторā просторне адлативности у говору романијског платоа, долази до изражаја улога управног глагола и његове инхерентне семантике у одређивању значења падежног модела, те значај спровођења анализе на већем броју регистрованих потврда (Симић З. 2016).

У прилог осветљавању дијалекатске слике српских народних говора на синтаксичком плану и разматрању питања дијалекатске интерференције Танасић (2015) узима за предмет пажње неколике падежне конструкције регистроване на терену источне Босне, које Реметић (2009) наводи у својој студији о босанским српским говорима у светлу дијалекатске интерференције, и пореди их са стањем у говору Вучијака у босанској Посавини, а ограничено и са стањем у другим говорима. Једна

⁸ О распрострањености ове конструкције у временском значењу на основу дијалектолошких извора в. Симић З. 2018: 124, нап. 137.

од њих је необична посесивна конструкција *У + генијџив* личне заменице, којој је посвећен и посебан рад с веома обимном, детаљно прокоментарисаном грађом (Реметић 2008), а о којој се, како Танасић каже, западно од Босне не може говорити. Остале три конструкције су забележене и у области Вучијака, међу којима је и давно уочена конструкција типа *ишџа чине с оне ђеце* (Реметић 1981). Поменути тип посесивне конструкције разматран је и на грађи из Рађевине (Петровић-Савић 2010), а потом и у говору романијског платоа, при чему се у другом случају посматра и позиционираност конструкције *У + генијџив личне заменице*, те присвојна заменица као конкурентна посесивна форма, како би се што прецизније утврдила фреквентност и територијална распрострањеност посматраног феномена и његових појединачних типова – све засновано на обимном језичком корпусу (Симић 3. 2013б).

Рад на дијалекатској синтакси с примењеним приступом „од значења ка формалној јединици“ умногоме олакшава теоријски добро разрађена структура већине семантичких категорија у домаћој лингвистичкој литератури (уп. Пипер 2005 и тамо цит. лит.), а за само испитивање синтаксе падежа добар темељ представља опис овог дела језичког система у стандардном српском језику Иване Антонић (2005), у којем је примењен интегрални синтаксичко-семантички приступ (Антонић 2007: 349; – детаљнији увид у радове ове ауторке у: Симић 3. 2018). Будући да комплетан увид у функционисање синтаксичко-семантичких структура можемо имати, заправо, тек у комбинацији приступа „од семантике ка њеном формалном изразу“ и „од форме ка семантици“, нова примена теоријски разрађене структуре семантичких категорија усклађена је с расположивим емпиријским корпусом, у овом случају дијалекатским, што може довести и до модификације полазишне семантичке структуре. Обавезно посматрање комплементарног и(ли) конкурентног односа међу предлошко-падежним јединицама, те утврђивање њихове позиције у структурној мрежи одговарајућег семантичког поља говоре о значају структуралног метода у оваквом истраживању. Стављањем семантике падежних конструкција у фокус истраживачког приступа омогућујемо лакше сравњивање истородних синтаксичких података међу говорима, односно, примену компаративног метода, неизоставног за озбиљан дијалектолошки рад.

3.

На основу увида у досадашња истраживања дијалекатске синтаксе падежа на штокавском терену, и посебно на терену Х-К говора,

издваја се неколико општих запажања и могућих смерница за будућа истраживања.

За успешност синтаксичког истраживања неопходан је обимнији дијалекатски корпус заснован на спонтаном, опсежнијем везаном говору. Иако је могуће да у одређеним сегментима грађа не буде у потпуности прикупљена, увек је боље предност дати везаном говору, него прибегавати изнуђеним, сугерисаним одговорима.

Податке о заступљености одређених падежних модела као формализатора у оквиру једног значења, као и податке о територијалној распрострањености посматраног феномена и његових појединачних типова, треба заснивати на тоталној ексцерпцији грађе, а статистичку обраду вршити када то пружа количина регистрованих потврда.

Уочава се и неопходност равноправног приступа конкурентним јединицама без обзира на њихов дијалекатски, специфичан или стандардни карактер, односно идентификовања присутности/изостанка посматране појаве. За разумевање и диференцирање појавних облика неизоставан је шири контекст и комплетна анализа како зависног тако и управног дела синтагме.

Тек уједначеним приступом одређеном феномену из синтаксе падежа на различитим странама Х-К дијалекта, и штокавског подручја уопште, можемо добити прави увид у стање конкурентног односа двеју (или више) падежних структура и у њихову заступљеност на Х-К и штокавском подручју.

Свестан сложености истраживања синтаксичке проблематике, Павле Ивић послове на дијалектолошком атласу који се тичу синтаксичког нивоа препушта стручњацима за синтаксу (Ивић П. 2018а: 258). Стога не чуди што је међу радовима о синтакси и семантици падежа у Х-К дијалекту највише оних који су потекли из пера нашег врсног синтаксичара, професора Срете Танасића, у чију част се пише овај прилог.

ЛИТЕРАТУРА И ИЗВОРИ

- Антонић 2005: Ивана Антонић, Синтакса и семантика падежа, у: Предраг Пипер, Ивана Антонић, Владислава Ружић, Срето Танасић, Људмила Поповић, Бранко Тошовић, *Синтакса савременог српског језика. Просја реченица*, у ред. Милке Ивић, Београд: Институт за српски језик САНУ, Београдска књига – Нови Сад: Матица српска.
- Антонић 2007: Ивана Антонић, Синтакса и семантика падежа у новој „Синтакси савременог српског језика“, *Зборник Мајнице српске за славистику* 71–72, Нови Сад, 343–356.

- Баотић 1971: Јосип Баотић, Синтакса падежа у говору старосједилаца босанске Посавине, *Прилози проучавању језика* 7, Нови Сад, 105–140.
- Баотић 1983: Josip Baotić, Ikavskošćakavski govor u okolini Dervente, *Bosanskohercegovački dijalektološki zbornik* IV, Sarajevo, 7–208.
- Баотић 1985: Josip Baotić, Govori sjeverne i sjeveroistočne Bosne. Iz sintakse, *Bosanskohercegovački dijalektološki zbornik* V, Sarajevo, 337–372.
- Баотић 2012: Josip Baotić, Iz sintakse bosanskohercegovačkih govora, u: Josip Baotić, *Približavanje jeziku ili približavanje jezika*, Sarajevo: Slavistički komitet, 166–213.
- Бојовић 2008: Драга Бојовић, Из синтаксе говора Потарја, *Српски језик* XIII/1–2, Београд, 323–341.
- Брабец 2012: Ivan Brabec, Govor Tuzle i okolice, *Bosanskohercegovački dijalektološki zbornik* X, Sarajevo, 51–241.
- Брозовић 1966: Dalibor Brozović, О problemu ijekavskošćakavskog (istočnobosanskog) dijalekta, *Hrvatski dijalektološki zbornik* 2, Zagreb, 119–208.
- Будмани 1883: Pero Budmani, Dubrovački dijalekt, kako se sada govori, *Rad JAZU* LXV, Zagreb, 155–179.
- Вујадиновић 2007: Ненад Вујадиновић, *Говор Каменара*, Београд: Научно друштво за неговање и проучавање српског језика.
- Вуковић 1938–1939: Јован Вуковић, Говор Пиве и Дробњака, *Јужнословенски филолог* XVIII, Београд, 1–113.
- Вуковић 1959: Jovan Vuković, Narodni govor (Etnološko-folkloristička istraživanja u Neumu i okolini), *Glasnik Zemaljskog muzeja Bosne i Hercegovine* XIV, Sarajevo, 111–116.
- Вуковић 1962: Jovan Vuković, Govorne osobine (Imljani), *Glasnik Zemaljskog muzeja Bosne i Hercegovine* XVII, Sarajevo, 27–49.
- Вуковић 1964: Jovan Vuković, Govorne osobine (Žepa), *Glasnik Zemaljskog muzeja Bosne i Hercegovine* XIX, Sarajevo, 45–62.
- Вуковић и др. 1975: Jovan Vuković, Dalibor Brozović, Asim Peco, Dragomir Vujičić, Upitnik za ispitivanje bosansko-hercegovačkih govora, *Bosanskohercegovački dijalektološki zbornik* I, Sarajevo, 341–407.
- Вушовић 1927: Данило Вушовић, Диалект Источне Херцеговине, *Српски дијалектолошки зборник* III, Београд, 1–70.
- Дешић 1976: Милорад Дешић, Западнобосански ијекавски говори, *Српски дијалектолошки зборник* XXI, Београд, 316 + карте.
- Драгичевић 1986: Милан Драгичевић, Говор личких ијекаваца, *Српски дијалектолошки зборник* XXXII, Београд, 7–241.
- Ђукановић 1983: Петар Ђукановић, Говор села Горње Цапарде, *Српски дијалектолошки зборник* XXIX, Београд, 191–294.

- Ивић М. 1960: Милка Ивић, Диференцијалне синтаксичке особине у словенском језичком свету, *Годишњак Филозофског факултета у Новом Саду* V, Нови Сад, 49–74.
- Ивић М. 1963: Милка Ивић, Репертоар синтаксичке проблематике у српскохрватским дијалектима, *Зборник (Мајнице српске) за филологију и лингвистику* VI, Нови Сад, 13–30.
- Ивић М. 1971: Милка Ивић, Квестионар за употребу падежа у савременом српскохрватском књижевном језику, *Зборник (Мајнице српске) за филологију и лингвистику* XIV/1, Нови Сад, 159–170.
- Ивић П. 1998: Павле Ивић, Српски дијалекти и њихова класификација, *Зборник Мајнице српске за филологију и лингвистику* XLI/2, Нови Сад, 113–132.
- Ивић П. 2018а: Павле Ивић, Почетак организованог рада на лингвистичкој географији код нас, у: Павле Ивић, *Расправе, студије, чланци. Књ. 2: О дијалектологији*, прир. Слободан Реметић, Целокупна дела Павла Ивића, X/2*, Сремски Карловци – Нови Сад: Издавачка књижарница Зорана Стојановића, 256–262.
- Ивић П. 2018б: Павле Ивић, Осврт на лингвистичке методе досадашњих проучавања црногорских народних говора, у: Павле Ивић, *Расправе, студије, чланци. Књ. 2: О дијалектологији*, прир. Слободан Реметић, Целокупна дела Павла Ивића, X/2***, Сремски Карловци – Нови Сад: Издавачка књижарница Зорана Стојановића, 409–433.
- Јахић 1981: Dževad A. Jahić, *Ijekavskoštakavski govori istočne i jugoistočne Bosne*, Doktorska disertacija, II, Beograd: Filološki fakultet Univerziteta u Beogradu.
- Јуришић 2014: Марина Јуришић, Синтакса падежа Горње Пчиње (Одредбене функције), *Српски дијалектолошки зборник* LXI, Београд, 367–534.
- Кашић 1995: Zorka Kašić, Govor Konavala, *Српски дијалектолошки зборник* XLI, Београд, 241–396.
- Милорадовић 2003: Софија Милорадовић, *Употреба падежних облика у говору Параћинског Поморавља, Балканистички и етномиграциони аспекти*, Београд: Етнографски институт САНУ.
- Николић Б. 1968: Берислав Николић, Тршићки говор, *Српски дијалектолошки зборник* XVII, Београд, 367–473.
- Николић М. 1972: Мирослав Николић, Говори Горобиља (код Ужичке Пожеге), *Српски дијалектолошки зборник* XIX, Београд, 619–746.
- Павлица 1984: Драган Павлица, О говору околине Удбине, *Српски дијалектолошки зборник* XXX, Београд, 357–424.
- Павловић 2000: Слободан Павловић, *Детерминативни падежи у говору северозајадне Боке*, Београд: Институт за српски језик САНУ.

- Павловић 2006: Слободан Павловић, *Детерминативни падежи у старосрпској пословној правој и именослици*, Нови Сад: Матица српска.
- Петровић 1972: Драгољуб Петровић, О говору Змијања. IV део. Синтакса, *Зборник (Материје српске) за филологију и лингвистику* XV/2, Нови Сад, 151–211 (с картом).
- Петровић 1978: Драгољуб Петровић, *Говор Баније и Кордуна*, Нови Сад: Матица српска – Загреб: Просвјета.
- Петровић-Савић 2010: Мирјана Петровић-Савић, Исказивање посесивности у Рађевини конструкцијом предлог у + генитив личне заменице, *Зборник Материје српске за филологију и лингвистику* LIII/2, Нови Сад, 123–129.
- Пецо 1957: Асим Пецо, Говор села Буне. Прилог проучавању говора централне Херцеговине, *Зборник (Материје српске) за филологију и лингвистику* I, Нови Сад, 169–180.
- Пецо 1964: Асим Пецо, Говор источне Херцеговине, *Српски дијалектолошки зборник* XIV, Београд, 1–200 + карта.
- Пижурица 1967: Мато Пижурица, Употреба падежа у говору Роваца, *Прилози проучавању језика* 3, Нови Сад, 141–176.
- Пижурица 1981: Мато Пижурица, *Говор околине Колашина*, Титоград: ЦАНУ.
- Пипер 2005: Предраг Пипер, Семантичке категорије у простој реченици: Синтакстичка семантика, у: Предраг Пипер, Ивана Антонић, Владислава Ружић, Срето Танасић, Људмила Поповић, Бранко Тошовић, *Синтакса савременог српског језика. Проста реченица*, Београд: Институт за српски језик САНУ, Београдска књига – Нови Сад: Матица српска.
- Ракић-Милојковић 1995: Софија Ракић-Милојковић, Синтаксички упитник за говоре косовско-ресавске и призренско-тимочке дијалекатске зоне, *Српски дијалектолошки зборник* XLI, Београд, 521–570.
- Рамић 1999: Никола Рамић, Ливањско-дувањски говорни тип, *Српски дијалектолошки зборник* XLVI, Београд, 263–426.
- Реметић 1981: Слободан Реметић, Конструкције типа „шта чине с оне ђеце“ у говорима источне Босне, *Јужнословенски филолог* XXXVII, Београд, 265–272.
- Реметић 2000: Слободан Реметић, Употреба инструментала у говору источнобосанских Ера, *Зборник Материје српске за филологију и лингвистику* XLIII, Нови Сад, 505–521.
- Реметић 2008: Слободан Реметић, О посесивној конструкцији у + генитив личне заменице на источнобосанском терену, *Јужнословенски филолог* LXIV, Београд, 391–400.

- Реметић 2009: Слободан Реметић, Босански српски говори у свјетлу дијалекатске интерференције, *Зборник Маџице српске за филологију и лингвистику* LII/1, Нови Сад, 149–178.
- Секереш 1960: Стјепан Секереш, Govor baranjskih Srba, *Зборник (Маџице српске) за филологију и лингвистику* III, Нови Сад, 181–187.
- Секереш 1972: Стјепан Секереш, Govor slavonskih Srba, *Зборник (Маџице српске) за филологију и лингвистику* XV/1, Нови Сад, 211–240.
- Секереш 1980: Стјепан Секереш, Govor Srba u južnoj Baranji, *Зборник (Маџице српске) за филологију и лингвистику* XXIII/2, Нови Сад, 127–188.
- Симић З. 2011: Зоран Симић, Просторни локализатори из сфере куће и покућства у говору Гласинца, у: *Зборник у часті Гордани Вуковић. Лексикологија. Ономастика. Синџакса*, ур. Владислава Ружић, Слободан Павловић, Нови Сад: Филозофски факултет у Новом Саду, 293–304.
- Симић З. 2013а: Зоран Симић, Догађајне појаве као имплицитни просторни локализатори (на примерима из гласиначког говора), *Зборник Маџице српске за филологију и лингвистику* LVI/1, Нови Сад, 103–117.
- Симић З. 2013б: Зоран Симић, Заменички генитив с предлогом У као формализатор посесивности у романијским говорима Старог Влаха, *Годишњак за српски језик и књижевност* 26 (13), Ниш, 481–495.
- Симић З. 2016: Зоран Симић, Конкурентност беспредлошког датива и генитива с предлогом КОД као формализатора просторне адлативно-сти у романијским говорима Старог Влаха, у: *Дијалекти српског језика: истраживања, настава, књижевност 1 [Електронски извор]*, ур. Радмила Жујић, Лесковац: Лесковачки културни центар – Врање: Универзитет у Нишу, Педагошки факултет у Врању, 331–342, <http://www.lkc.org.rs/images/dokumenta/zbornik/ZbDSJ1.pdf>; http://www.pfvr.ni.ac.rs/dokumenti/tekstovi/76_1_Dijalekti_srpskog_jezika_-_zbornik.pdf.
- Симић З. 2018: Зоран Симић, *Синџакса њадежа у говору романијског њлаџа: меџафоризација њросџора*, Београд: Институт за српски језик САНУ.
- Симић М. 1978: Милорад Симић, Govor sela Obadi u bosanskom Podriju, *Српски дијалектолошки зборник* XXIV, Београд, 1–124.
- Симић Р. 1980: Радоје Симић, Синтакса левачког говора. I. Употреба падежних облика, *Српски дијалектолошки зборник* XXVI, Београд, 1–146.
- Станић 1977: Милија Станић, Ускочки говор II, *Српски дијалектолошки зборник* XXII, Београд, 1–157.
- Стевановић 1969: Михаило Стевановић, *Савремени српскохрватски језик (грамаџички системи и књижевнојезичка норма). II. Синџакса*, Београд: Научна књига.

- Степановић 1994: Предраг Степановић, *Говори Срба и Хрватца у Мађарској. Штокавско наречје*, Горњи Милановац: Дечје новине – Београд: Вукова задужбина – Нови Сад: Матица српска.
- Суботић 2000: Љиљана Суботић, Падежи с посесивним значењем у семберијском говору, *Зборник Мајнице српске за филологију и лингвистику* XLIII, Нови Сад, 581–588.
- Танасић 2000: Срето Танасић, Један тип сложене предлошко-падежне конструкције у говору Вучијака, *Зборник Мајнице српске за филологију и лингвистику* XLIII, Нови Сад, 589–593.
- Танасић 2004а: Срето Танасић, О конструкцији *к/ка + дајив* у говору Срба добојског краја, *Српски језик* IX, Београд, 351–355.
- Танасић 2004б: Срето Танасић, Из синтаксе говора Срба добојског краја: падежи са финалним значењем, у: *Животи и дело академика Павла Ивића*, ур. Јудита Планкош, Суботица: Градска библиотека – Београд: САНУ, Институт за српски језик САНУ, Народна библиотека Србије – Нови Сад: Филозофски факултет, Матица српска, 479–488.
- Танасић 2009: Срето Танасић, Једна специфична употреба конструкције *јод + акузајив* у српском говору Подновља и околице, *Годишњак за српски језик и књижевност* 22 (9), Ниш, 493–502.
- Танасић 2013: Срето Танасић, Падежи за обиљежавање времена у говору источнобосанских Ера, *Годишњак за српски језик и књижевност* 26 (13), Ниш, 529–542.
- Танасић 2015: Срето Танасић, Из синтаксичке проблематике српских говора у Босни и Херцеговини, у: *Пућевима српских идиома*, ур. Милош Ковачевић, Владимир Поломац, Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет, 53–82.
- Тешић 1977: Милосав Тешић, Говор Љештанског, *Српски дијалектолошки зборник* XXII, Београд, 159–328.
- Халиловић 1990: Senahid Halilović, Govor Muslimana Tuholja (okolina Kladnja), *Bosanskohercegovački dijalektološki zbornik* VI, Sarajevo, 249–358.
- Халиловић 1996: Senahid Halilović, Govorni tipovi u međuriječju Neretve i Rijeke dubrovačke, *Bosanskohercegovački dijalektološki zbornik* VII, Sarajevo.
- Халиловић 2009: Senadin Halilović, Sarajevski govor do kraja XX stoljeća, у: Senadin Halilović, Pijas Tanović, Amela Šehović, *Govor grada Sarajeva i razgovorni bosanski jezik*, Sarajevo: Slavistički komitet, 9–66.
- Цукут 2018: Слађана Цукут, *Српски говори околине Шипова*, докторска дисертација, Бања Лука: Филолошки факултет Универзитета у Бањој Луци.

- Шимундић 1970: Мате Шимундић, Синтакса говора Имотске крајине и Бекије, *Зборник (Мајџице српске) за филологију и лингвистику* XIII/1, Нови Сад, 217–234.
- Шурмин 1895а: Đuro Šurmin, Njekoliko bilježaka o govoru hercegovačkom, *Nastavni vjesnik* III, Zagreb, 164–175.
- Шурмин 1895б: Đuro Šurmin, Osobine današnjeg sarajevskog govora, *Rad JAZU* 121, Zagreb, 186–209.

Зоран М. Симић

К ВОПРОСУ О ПОДХОДАХ В ПРЕЖНИХ ИССЛЕДОВАНИЯХ СИНТАКСИСА ПАДЕЖЕЙ В ГЕРЦЕГОВИНСКО-КРАИНСКИХ ГОВОРАХ

Р е з ю м е

В работе на основании подробного обзора диалектологических источников речь идет о подходах в прежних исследованиях синтаксиса падежей в герцеговинско-краинском диалекте. Замечается большая пестрота в отношении инвентаря синтаксических черт и способа их представления, чаще присутствие характерных диалектизмов и отсутствие более точного толкования рассматриваемых явлений, целью которого является создание более ясного представления об употреблении и значении определенной падежной модели. Среди работ, занимающихся более широкими синтаксическими проблемными вопросами, четко выделяются работы с традиционным подходом группировки значений вокруг падежной формы и работы с подходом «от семантики к ее формальному выражению».

Указывается на значение структурального метода, т. е. на установление позиции предложно-падежных единиц в структурной сети соответствующего семантического поля, что подразумевает подробный семантический анализ лексических экспонентов и анализ ингерентной семантики управляющего члена словосочетания. Чтобы легче сравнить однородные синтаксические данные среди говоров, в центре внимания исследовательского подхода оказалась семантика падежных конструкций.

Качественности одного синтаксического анализа способствует более объемистый диалектный корпус, полная эксцерпция материала, обязательно дан необходимый более широкий контекст ради понимания и дифференцирования видоизменений, и равноправный подход к

конкретным единицам несмотря на их диалектный, специфический или стандартный характер.

Ключевые слова: сербский язык, диалектология, методология изучения диалектного синтаксиса, синтаксис падежей, герцеговинско-краинские говоры.